

Ф.Ф.ХӘСӘНОВА, Г.М.САФИУЛЛИНА

ГОМУМИ УРТА БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНДА ТАТАР ТЕЛЕН ТУГАН ТЕЛ БУЛАРАК ӨЙРӨНҮЧЕ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН ТАТАР ӘДӘБИЯТЫ ДӘРЕСЛӘРЕН КАЛЕНДАРЬ-ТЕМАТИК ПЛАНЛАШТЫРУ (яки татар әдәбиятын укытуның тулы варианты)

6 НЧЫ СЫЙНЫФ

6 нчы сыйныфта татар әдәбияты фәне кимендә атнага 2 сәгатьтән ел буена 70 сәгать укытылырга тиеш. Нәкъ шул очракта гына әдәбият предметы буенча куелган максатларга өлешчә булса да ирешергә мөмкин. Әдәбиятны 70 сәгать күләмендә өйрәтү методикасы тулы күләмдә алда исемнәре күрсәтелгән әсбапларда, бәйнә-бәйнә, тәфсилләп, һәр дәресләр, дәрсләтә этаплап, минутлап һәм тасвирлап аңлатылды. Методик әсбапларны Казан шәһәрләндә, Ямашев проспектындагы 51-71 нче офистан теләсә кайсы көндә сатып алырга була. “Мәгариф-Вакыт” нәшириятының үз сайты бар, телефоннары эшләп тора. (<http://magarif-vakyt.ru> E-mail: valeevmx@mail.ru)

Гомуми урта белем бирү оешмалары өчен Татар әдәбиятыннан программа Россия Федерациясенен “Мәгариф турында”гы Законы (7 нче маддә), Россия Федерациясә хөкүмәтә раслаган (2001 нче ел, 29 нчы декабрь, №1756) “Россия мәгарифен яңарту Концепциясе”, Татарстан Республикасының “Мәгариф турында”гы Законы, “Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында” Татарстан Республикасы Законы (9 нчы маддә) кебек норматив документларга һәм татар әдәбиятыннан гомуми белем бирүнең дәүләт стандартларына нигезләнеп эшләнә.

Эш программасын төзү өчен материал исемлеге:

1. Дәреслек:

Хәсәнова, Ф.Ф. Татар әдәбияты: рус телендә төп гомуми белем бирү оешмалары өчен д-лек (татар телен туган тел буларак өйрәнүче укучылар өчен). 6 нчы с-ф. Ике кисәктә / Ф.Ф.Хәсәнова, Г.М.Сафиуллина, М.Я.Гарифуллина; [рәссамы Фәридә Ризаева]. – Казан: “Мәгариф–Вакыт” нәшр., 2014. – 143 б, 119 б.

2. Электрон дәреслек:

Хәсәнова, Ф.Ф. Татар әдәбияты: рус телендә төп гомуми белем бирү оешмалары өчен д-лек (татар телен туган тел буларак өйрәнүче укучылар өчен). 6 нчы с-ф. Ике кисәктә / Ф.Ф.Хәсәнова, Г.М.Сафиуллина, М.Я.Гарифуллина; [рәссамы Фәридә Ризаева]. – Казан: “Мәгариф–Вакыт” нәшр., 2015.

3. Методик ярдәмлек:

Хәсәнова, Ф.Ф. Рус телендә төп гомуми белем бирү оешмаларында (татар телен туган тел буларак өйрәнүче укучылар белән) эшләүче укытучылар өчен методик әсбап. 6 нчы с-ф. / Ф.Ф.Хәсәнова, Г.М.Сафиуллина, М.Я.Гарифуллина. – Казан: “Мәгариф–Вакыт” нәшр., 2014. – 179 б.

4. Эш дәфтәре (һәр укучы өчен контроль-диагностика материаллары)

Хәсәнова Ф.Ф. Һәр дәрескә тестлар: диагностика буенча эш дәфтәре. 6 нчы сыйныф / Ф.Ф.Хәсәнова, Г.М.Сафиуллина, М.Я.Гарифуллина. – Казан: “Мәгариф–Вакыт” нәшр., 2016. – 95 б.

5. Сочинение язарга өйрәтү ярдәмлеге

Хәсәнова Ф.Ф. Сочинение язарга өйрәтәбез: укытучылар өчен методик кулланма / Ф.Ф.Хәсәнова, Г.М.Сафиуллина, М.Я.Гарифуллина. – Казан: “Мәгариф–Вакыт” нәшр., 2016. – 159 б.

6. Авторлык программасы

Хәсәнова, Ф.Ф. Рус телендә төп гомуми белем бирү оешмалары өчен татар әдәбиятыннан авторлык программасы (татар телен туган тел буларак өйрәнүче укучылар өчен) 5–9 сыйныфлар. Яңартылган, тулыландырылган, төзәтелгән 2 нче басма / Ф.Ф.Хәсәнова, Г.М.Сафиуллина, М.Я.Гарифуллина. – Казан: “Мәгариф–Вакыт” нәшр., 2016. – 63 б.

Һәръяклы үсеш алган шәхес тәрбияләүдә матур әдәбият зур роль уйный. Мәктәптә әдәбият фәнен укыту сәнгать белән торышның бәйләлеге, форма һәм эчтәлекнең бердәмлеге, тарихилык, традицияләр һәм яңалыкка омтылыш, тарихи-мәдәни белешмәләргә аңлау, әдәбият теориясендәге яңа төшенчәләр һәм традицияләргә үзләштерү, әдәби эсәрләргә бәйли һәм анализлый белү, татар әдәби теленең бай сурәтләр чараларын файдалана белү принципларына нигезләнә.

Укучы әдәби әсәрләр, аларның авторлары фикере аша гомумкешелек кыйммәтләрен үзләштерә, халыкның буыннардан-буыннарга күчеп килгән рухи байлыгы белән таныша, тормышның катлаулы фәлсәфәсен аңларга тырыша.

Мәктәптә әдәбият фәнен укытуның **төп максаты** булып, укучыларны сүз сәнгатен аңларга, татар әдәбияты һәм тәржемә әсәрләр аша рус һәм дөнья әдәбияты әсәрләренәң байлыгы белән таныштыру тора. Баланы матур әдәбият әсәрләрен форма һәм эчтәлек берлегендә аңларга һәм анализларга өйрәтү, логик фикер йөртүләрен үстерү, рухи дөньяларын баепу төп мәсьәләләренәң берсе булып тора. Әдәби белем бирүнең нигезе – әсәрне уку, анализлау, әсәрне аңлау өчен кирәк булган авторның биографик белешмәләре, тарихи-мәдәни фактлар белән таныштыру.

Татар әдәбияты дәресләренәң **төп бурычлары**:

• татар әдәбияты тарихының төп фактларына нигезләнеп, әдәби әсәрне уку һәм анализлау күнекмәләре формалаштыру;

• матур әдәбият әсәрләрен мөстәкыйль уку ихтыяжы булдыру;

• укучыларның телдән һәм язма сөйләмнәрен үстүрү;

• татар халкына, аның әдәбияты һәм мәдәниятенә хөрмәт, дөньяга гуманлы караш, башка халыкларның мәдәниятләренә кызыксыну тәрбияләү.

КАЛЕНДАРЬ-ТЕМАТИК ПЛАНЛАШТЫРУ

№	Тема, эчтәлек, эшчәнлек төре	Кайсы китапта, битләре	Үткәрү вакыты: план буенча	Үткәрү вакыты: фактта
Халык авыз ижаты (4сәг)				
1	Халык җырлары <i>Фәнис Яруллин. Җыр.</i> Җыр турында галимнәр фикере	1нче кисәк 5-8 бит		
2	Халык җырлары <i>Роберт Миңнуллин. Җырны булмый үтереп</i>	2 нче кисәк 6-7 бит		
3	Йола һәм уен җырлары. Тарихи җырлар. Татар халык җырлары. Җыр турында татар җырчылары фикере Ижади эш. Проект эше	1нче кисәк 10- 13 бит		
4	БСҮ. Җыр турында фикерләр. <i>Г. Ибүшевтан</i> Җыр турында мәкальләр. Табышмаклар	2нче кисәк 7-9 бит		
Борынгы әдәбиятыбыз үрнәкләре(2 сәг)				
5	Йосыф Баласагунлы һәм «Котадгу белек» поэмасы турында. <i>Йосыф Баласагунлы. (Поэмадан өзек).</i> Тел турында	1нче кисәк 14-15 бит		
6	<i>Йосыф Баласагунлы.</i> Белем турында Белем турында татар халык мәкальләре	2 нче кисәк 9-10 бит		
XVIII йөз әдәбияты (2 сәг)				
7	Габрәхим Утыз Имәни турында. <i>Габрәхим Утыз Имәни.</i> Гыйлемнең өстенлегенә турында <i>Габрәхим Утыз Имәни.</i> Татулык турында. Проект эше. Мөхәммәдшәриф Габрәшит улы. Кәжә бәете	1 нче кисәк 16-18 бит		
8	<i>Габрәхим Утыз Имәни.</i> Сату итү турында Ижади эш. Проект эше	2нче кисәк 10-11бит		
XIX йөз әдәбияты (3сәг)				
9	XIX йөз әдәбияты Гаделҗаббар Кандалый турында. <i>Гаделҗаббар Кандалый.</i> Мулла белән абыстай Юмор һәм сатира.	1 нче кисәк 19-22 бит		
10	<i>Гаделҗаббар Кандалый.</i> Кыйссаи Ибраһим Әдһәм	1нче кисәк 22-23 бит		

11	БСҮ. Габделжаббар Кандальи. Афоризмнар	2нче кисәк 11-12 бит		
XX йөз әдәбияты (17 сәг)				
12	**Габдулла Тукай. Туган авыл. Арчадагы Әлифба музей	1нче кисәк 24 бит, 146-148		
13-14	**Габдулла Тукай. Шүрәле. Поэма жанры. «Шүрәле» балеты турында	1 нче кисәк 25-33 бит		
15	Габдулла Тукай. Исемдә калганнар	2нче кисәк 12-17 бит		
16	Габдулла Тукай. Исемдә калганнар	2нче кисәк 17-24 бит		
17	Габдулла Тукай. Исемдә калганнар	2нче кисәк 24-30 бит		
18	СТУ. Гаяз Исхакий турында. Гаяз Исхакий. Көжүл читек	1нче кисәк 33-40 бит		
19	**Мәжит Гафури турында Уфада Мәжит Гафуриның мемориаль музей-йорты.	1нче кисәк 40 бит, 142-144 бит		
20	**Мәжит Гафури. Ана. Мәжит Гафури. Ана теле. Тест эшләү	1нче кисәк 40-45 бит		
21	БСҮ. Мәжит Гафури. Урман Разил Вәлиев. Урман И. Шишкин. Кояшлы көндә нарат урманы	2нче кисәк 31-33 бит		
22	**Үәди Такташ турында.. Үәди Такташ. Иптәшләр	1нче кисәк 45-46 бит, 52-53 бит		
23	**Үәди Такташ. Мокамай. Лирик герой	1нче кисәк 47-52 бит		
24	Үәди Такташ. Ак чәчәкләр	1нче кисәк 54-55 бит		
25-26	Ибраһим Гази турында. **Ибраһим Гази. Онытылмас еллар (өзек)	1нче кисәк 56-65 бит		
27-28	Ибраһим Гази. Онытылмас еллар (өзек) Лена Шагырьҗан. Рәхмәт игенчегә!	2нче кисәк 34-42 бит		
Бөек Ватан сугышы чоры әдәбияты (7 сәг)				
29	Муса Җәлил. Вәхшәт	2нче кисәк 43-45 бит		
30	Муса Җәлил“ИмәнЧәчәкләр			
31	Нәби Дәүли. Дошманнан үч алыгыз.	1нче кисәк 70-71 бит		
32	БСҮ. Хәйретдин Мөҗәй турында Хәйретдин Мөҗәй. Бүләк Ижади эш. Проект эше	2нче кисәк 45-49 бит		
33	Әхмәт Исхак. һөҗүмгә барганда	2нче кисәк 49-50 бит		
34	**Шәйхи Маннур турында Шәйхи Маннур. Сабуллашу жыры	1нче кисәк 71-73 бит		
35	Кл. тыш уку. Шәйхи Маннур. Татар кызы Шәйхи Маннур. Чәчәкләр һәм снарядлар	2нче кисәк 50-52 бит		
Тыныч ил сагында (19 сәг)				
36-37	Тыныч ил сагында **Мөхәммәт Мәһдиев турында. **Мөхәммәт Мәһдиев. Фронтвиклар (өзек) Ижади эш. Сочинение.	1нче кисәк 74-84 бит		
38	Кави Латып. Жиңгү парады Ижади эш. Проект эше Разил Вәлиев. Мәхәббәт һәм нәфрәт	2нче кисәк 53-54 бит		

39	БСҮ. Шәүкәт Галиев турында. <i>Шәүкәт Галиев</i> . Аталы- уллы солдатлар (баллада). Баллада жанры. «Азатлык алып килгән сугышчы» монументы.	1нче кисәк 85-88 бит		
40	Шамил Маннапов турында <i>Шамил Маннапов</i> . Тыңланмаган моңнар	1нче кисәк 88-90 бит		
41	<i>Шамил Маннапов</i> . Солдатта булган, диләр <i>Рөстәм Акъегет</i> . Мәңгелек ут яна майданнарда <i>Жәүдәт Дәрзаман</i> . Батырлык	2нче кисәк 56-58 бит		
42	<i>Эльмира Шәрифуллина</i> . Туган жир <i>Фәнис Яруллин</i> . Туган ягы кирәк кешегә	2нче кисәк 58-60 бит		
43- 45	** <i>Әмирхан Еники</i> турында ** <i>Әмирхан Еники</i> Матурлык. Хикәя жанры	1нче кисәк 90-103 бит		
46	<i>СТУ. Мөхәммәт Мирза</i> . Балачак хатирәсе	2нче кисәк 60-62 бит		
47	** <i>Гомәр Бәширов</i> . Сабан туге	2нче кисәк 77-79 бит		
48- 50	Гомәр Бәширов турында <i>Гомәр Бәширов</i> . Язгы сабан туйлары БСҮ. Сабантуй. Картиналар буенча эш	1нче кисәк 103-115 бит		
51- 52	<i>Гомәр Бәширов</i> . Кунак кызлар килде утырмага	2нче кисәк 62-77 бит		
53- 54	<i>Дания Гайнетдинова</i> . Ташлыяр карлыгачы	2нче кисәк 79-89 бит		
Тәржемә әсәрләр (3 сәг)				
55	Тәржемә әсәрләр ** <i>Антон Чехов</i> . Анюта. <i>Ф. Хәсәнова</i> <i>тәржемәсендә</i> Антон Чехов турында	1нче кисәк 116-120 бит		
56	<i>СТУ. Г.К. Андерсен</i> . Борчак өстендәге принцесса	2нче кисәк 89-91 бит		
57	<i>Константин Паустовский</i> . Корыч балдак	2нче кисәк 91-98 бит		
Язучылар елмая (6сәг)				
58	Язучылар елмая <i>Радик Фәизов</i> . Батыр әйтте.	1нче кисәк 121-123 бит		
59- 60	<i>Газиз Мөхәммәтшин</i> . Каз боткасы Проект эше Балыкчы. <i>Эстон халык җыры</i>	1нче кисәк 123-131 бит		
61	<i>Ибраһим Гази</i> . Мәүлия нигә көлдә?	1нче кисәк 98-101бит		
62	<i>Гамил Афзал</i> . Мыек борам	2нче кисәк 101-102 бит		
63	<i>Г. Рәхим</i> турында. <i>Г. Рәхим</i> . А- ля-шәр туны	1 нче кисәк 140-142 бит		
Татар теле— энже-мәржән тулы тел (7 сәг)				
64- 65	Хәсән Туфан турында <i>Хәсән Туфан</i> . И минем жандай кадерлем. Хәсән Туфан музее БСҮ. <i>Хәсән Туфан</i> . Туган тел <i>Искәндәр Рәфыйков</i> . Әй туган тел! <i>Картина</i> <i>белән эшләү</i> .	1нче кисәк 132-135 бит, 144-145 бит		
66	<i>Наҗар Нәҗми</i> . Татар теле Проект эше	2нче кисәк 103-105 бит		

67	Равил Фәйзуллин турында. <i>Равил Фәйзуллин.</i> Минем телем.	1нче кисәк 136-137 бит		
68	<i>Шәүкәт Галиев.</i> Туган телем	2нче кисәк 106 бит		
69	Роберт Миңнуллин турында <i>Роберт Миңнуллин.</i> Туган телемә	1нче кисәк 138-139 бит		
70	<i>Ренат Харис.</i> Туган жирем. Н. Акмалның “Кешеләргә карап” шигыре	2нче кисәк 106-107 битләр		